

Asia: VN/23860/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (jälkikäteistarkistus, asiakasmaksumuutokset)

Lausunnonantajan lausunto

1. Jälkikäteistarkistusta koskevat ehdotukset / Förslag till justering i efterhand

Jälkikäteisrahoitus on hidas ja huonosti toimiva mekanismi palvelujen rahoituksessa, kun rahoituksen myöntämisessä on näin pitkä viive. Vuosittain kasvavan omavastuuosuuden kannustimena alueille on se, että nyt on pienentyvän rahoituksen aiheuttama pakko toteuttaa kustannusten kasvun hillintää. Se johtaa siihen, että laeissa alueille pakollisiksi määrätyt tehtävät yritetään saada ensin rahoitettua. Kustannusten kasvun hillitsemisen toteutumisen kannalta välttämättömät matalan kynnyksen palvelut ja varhainen puuttuminen kärsivät ja niihin on vaikea saada rahoitusta ja ne jäävät toteuttamatta.

Kun soten vuosittaista kustannuskasvua tarkastellaan pitkällä historialla ja jo toteutuneen kustannuskasvun valossa ja huomioidaan pelkästään väestön ikärakenteen tuomat lisäpaineeet rahoitukseen, niin esitetyt arviot tulevien vuosien kustannuskehityksestä eivät perustu realistisiin kasvoletuksiin. Hyvinvointialueiden ennusteet lähivuosien kustannuskehityksestä ovat myös ylioptimistisia ja jo vuoden 2024 hyväksytyt talousarviot ovat useilla hyvinvointialueilla alibudjetoitu. Tästä kertovat jatkuvat ja toistuvat muutosneuvottelut alueille.

Lakiesitys arvioi hyvinvointialueiden ylioptimististen taloussuunnitelmien perusteella hyvinvointialueiden olevan ylijäämäisiä jo vuonna 2025, vaikka vain pieni osa hyvinvointialueista alueille pystyy kattamaan aiempina vuosina syntyneet alijäämät vuoden 2026 aikana.

2. Asiakasmaksumuutosten huomioon ottaminen rahoituksessa / Beaktande av ändringar i klientavgifterna i finansieringen

Nyt esitetään asiakasmaksumuutosten huomioon ottamista seuraavasti: ”Valtion rahoitusta korotetaan tai alennetaan 1 momentissa tarkoitettulla tavalla hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvasta tehtävästä perittävän asiakasmaksun tasoon, perusteisiin tai alaan säädetyn muutoksen perusteella, jos muutoksen vaikutus rahoitukseen voidaan etukäteen arvioida ja ottaa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla.”

Mitä todellisia kannustimia hyvinvointialueilla on korottaa asiakasmaksuja, kun korotusta vastaava osuus leikataan pois hyvinvointialueelle tulevasta rahoituksesta?

Muutokset valtion rahoitukseen esitetään tehtäväksi sillä ehdolla, että muutoksen vaikutus rahoitukseen voidaan arvioida etukäteen ja että se voidaan toteuttaa tavalla, joka ei vaaranna hyvinvointialueiden rahoitusta ja valtion rahoituksen muutokset tehdään tavalla, joka pyrkii varmistamaan, että hyvinvointialueilla on riittävästi varoja tehtäviensä hoitamiseen. Jos tämä arviointi tehdään hyvinvointialueilla, niin eivät ne tule puoltamaan missään olosuhteissa valtion rahoituksen leikkaamista ja jos arvion tekee valtiovarainministeriö, niin silloin rahoitus hyvin todennäköisesti myös leikataan.

Voiko valtio alkaa ohjaamaan asiakasmaksujen korotuksia entistä helpommin asettamalla niille alarajoja? Tällöin valtio pakottaa asiakasmaksujen korottamisen myös niiltä alueilta, jotka haluaisivat pitää alempaa asiakasmaksua. Tällaisten korotusten tulonlisäykset hyvinvointialueille voidaan myös etukäteen arvioida ja se antaa sitten perusteen myös valtion rahoitusosuuden pienentämiseen.

Asiakasmaksujen korotus ei välttämättä lisää yhtään hyvinvointialueen tuloja, mikäli valtio vähentää vastaavan summan omasta rahoitusosuudestaan. Asiakasmaksujen korotukset johtavat siihen, että soten ja pelastustoimen rahoituksesta asiakkaille tulee suurempi kustannusosuus ja palveluihin ei ole käytettävissä yhtään enemmän rahaa kuin ennen asiakasmaksujen korotusta.

3. Pelastustoimen riskikertoimen tietopohjan tarkentaminen / Precisering av dataunderlaget för riskkoefficienten för räddningsväsendet

-

Salo Jussi
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry